

Utkast till lagrådsremiss – En särskild straffbestämmelse för psykiskt våld

Remiss från Justitiedepartementet
Remisstid den 3 september 2025

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Alexander Ojanne

Sammanfattning av ärendet

Justitiedepartementet har remitterat *Utkast till lagrådsremiss – En särskild straffbestämmelse för psykiskt våld* till bland andra Stockholms stad för yttrande.

I lagrådsremissen görs bedömningen att det behövs ett stärkt straffrättsligt skydd mot psykiskt våld och det föreslås att ett nytt brott införs i brottsbalken som ges beteckningen psykiskt våld.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2026.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden.

På grund av kort remisstid har socialförvaltningen inkommit med ett kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret konstaterar att föreslagen lagändring överensstämmer väl med Stockholms stads ambitioner i arbetet mot våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Socialförvaltningen lämnar inga invändningar och välkomnar förslaget att införa psykiskt våld som brott i brottsbalken och inkludera brottet i de nämnda brottskatalogerna fridskränkningssbrotten, olaga förföljelse, barnfridsbrott och hedersförtryck

Föredragande borgarrådets synpunkter

Jag instämmer i bedömningen att det behövs ett stärkt straffrättsligt skydd mot psykiskt våld och ser positivt på förslaget att införa ett nytt brott med beteckningen psykiskt våld i brottsbalken. Förslaget ligger i linje med Stockholms stads ambitioner att intensifiera arbetet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat förtryck, med ett tydligt barnrättsperspektiv.

Genom att kriminalisera psykiskt våld markerar man dess allvar och de konsekvenser det har för utsatta. Forskning visar att psykiskt våld kan vara en del av en våldsspiral som leder till dödligt våld, även utan föregående fysiskt våld. Därför ser jag ett tydligt behov av att stärka det straffrättsliga skyddet.

Jag vill särskilt lyfta vikten av att skydda personer som lever i hederskontext, där psykiskt våld ofta begränsar individens frihet. Även unga som utsätts för psykiskt våld via digitala plattformar kan få ett bättre skydd genom lagändringen.

Att inkludera psykiskt våld i regleringen av barnfridsbrott och hedersförtryck är också ett viktigt steg. Det stärker barns rättsskydd och gör det möjligt att beivra fler former av våld i hemmet. Ur ett förebyggande perspektiv är detta avgörande, eftersom barn som utsätts för våld löper större risk att själva begå brott i framtiden. Därför ser jag införandet av denna straffbestämmelse som en viktig insats för att skydda barn och främja deras bästa.

Stockholm den 20 augusti 2025

Alexander Ojanne

Bilaga

Remiss - Utkast till lagrådsremiss En särskild straffbestämmelse för psykiskt våld,
Dnr KS 2025/766-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Ärendet

Justitiedepartementet har remitterat *Utkast till lagrådsremiss – En särskild straffbestämmelse för psykiskt våld* till bland andra Stockholms stad för yttrande.

Utkastet till lagrådsremiss visar på att psykiskt våld är ett utbrett problem, inte bara bland vuxna och i vuxna parrelationer, utan även mellan barn och unga och särskilt i unga parrelationer. Det psykiska våldet kan också leda till allvarliga konsekvenser för den utsattas fysiska och psykiska hälsa, samt ur ett längre perspektiv, även för samhället i stort. Trots omfattande åtgärder och insatser mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck verkar problemet snarast öka, inte minst genom att den tekniska utvecklingen bidragit till att det psykiska våldet kan utövas mer frekvent och vara ständigt närvarande.

Det finns inte någon enhetlig definition av psykiskt våld. I många internationella dokument ingår dock psykiskt våld i de våldsbegrepp som används. Exempelvis i FN:s deklaration om avskaffandet av allt våld mot kvinnor (CEDAW), där våld mot kvinnor definieras som ”varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i, eller sannolikt kommer att resultera i, fysisk, sexuell eller psykisk skada eller sådant lidande för kvinnan, innefattande hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet” (artikel 1).

I den förklarande rapporten till Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet, den så kallade Istanbulkonventionen, anges att psykiskt våld utgörs av ett avsiktligt beteende som på ett allvarligt sätt påverkar en annan persons psykiska integritet genom tvång och hot. Vidare anges att det inte är enstaka gärningar, utan ett upprepat beteende, som är avsett att omfattas av termen psykiskt våld (artikel 33).

I Socialstyrelsens handbok om våld i nära relationer, som är ett komplement till dess föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2022:93) beskrivs psykiskt våld som hot, tvång, trakasserier, glåpord och förlöjliganden. Den våldsutsatta kan också utsättas för kontroll, social isolering och begränsningar i olika avseenden. Socialstyrelsen framhåller också att psykiskt våld inom ramen för en hederskontext, utöver ovan nämnda former, kan ta sig uttryck genom begränsningar i förhållande till klädval, umgänge eller val av partner. Socialstyrelsen framhåller att våldet ofta består av en kombination av olika handlingar, som kan skapa ett mönster av utsatthet.

Enligt Brottsförebyggande rådets kartläggning av våld i nära relationer är psykiskt våld den typ av våld som i lägst utsträckning polisanmäls (Brås rapport 2024:4).

Den centrala frågan är, enligt utkastet till lagrådsremiss, vilka beteenden som kan anses vara sådana att de bör vara kriminaliserade, samt i vilken mån dessa faller utanför den nuvarande kriminaliseringen.

Bedömningar och förslag i utkastet till lagrådsremiss

I utkastet till lagrådsremiss görs bedömningen att det behövs ett stärkt straffrättsligt skydd mot psykiskt våld.

Det argumenteras i utkastet för att de straffbestämmelser som skulle kunna rymma olika former av psykiskt våld endast i begränsad utsträckning tillämpas på dessa gärningar. Exempelvis konstateras i förarbetena till straffbestämmelsen om misshandel att psykisk påverkan kan falla under misshandelsbegreppet och att upprepat psykiskt våld kan leda till svåra följder. Trots detta saknas än i dag vägledande avgöranden i denna fråga.

Flera av de beteenden som utgör kärnan i det psykiska våldet fångas inte heller upp av andra straffstadganden. Exempelvis visar utvecklingen av praxis i förhållande till fridskränkingsbrotten att straffbestämmelsen, till skillnad från vad som angavs vara syftet vid införandet, inte kommit att användas vid upprepade former av mer lindriga gärningar.

Mot bakgrund av detta föreslås, i utkastet till lagrådsremiss, att ett nytt brott införs i 4 kap. brottsbalken och ges beteckningen psykiskt våld. Straffansvaret omfattar den som upprepat utsätter en annan person för kränkningar i form av förolämpningar, otillbörliga hot, otillbörligt tvång eller otillbörlig övervakning, om kränkningarna sammantagna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla. Straffet för psykiskt våld ska vara fängelse i högst fyra år.

Genom att införa en ny särskild straffbestämmelse som tar sikte på psykiskt våld, i stället för att ändra någon av de nuvarande straffbestämmelserna, understryks att psykiskt våld i sig är skadligt och klandervärt och att detta återspeglas i straffrätten. Utkastet framhåller att detta på sikt även bör ge en viktig normbildande effekt.

Psykiskt våld föreslås också läggas till i brottskatalogerna för barnfridsbrott och olaga förföljelse. Förolämpning ska läggas till i brottskatalogen för olaga förföljelse. Brottskatalogerna för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning samt hedersförtryck ska ändras på så sätt att hänvisning görs till hela 5 kap. brottsbalken.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2026.

Konsekvenser av förslagen

Förslaget om ett särskilt brott för psykiskt våld kommer att leda till vissa kostnadsökningar för rättsväsendets myndigheter enligt utkastet till lagrådsremiss, men dessa bedöms bli marginella och kunna hanteras inom ram. Inga andra myndigheter nämns i avsnittet om förslagets ekonomiska konsekvenser.

Samtliga förslag som lämnas syftar till att stärka skyddet mot mäns våld mot kvinnor samt våld och kränkningar i nära relation. Förslagen förväntas bidra till det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Förslag bedöms också bidra till att stärka barnets rättigheter enligt barnkonventionen genom att öka skyddet för barn och unga gällande alla former av fysiskt och psykiskt våld.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden.

På grund av kort remisstid har socialförvaltningen inkommit med ett kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 1 augusti 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret instämmer i bedömningen som görs i utkastet till lagrådsremiss om att det behövs ett stärkt straffrättsligt skydd mot psykiskt våld och ser positivt på förslaget att ett nytt brott införs i 4 kap. brottsbalken som ges beteckningen psykiskt våld.

Förslagen till lagändring överensstämmer väl med Stockholms stads ambitioner om att arbetet mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck ska trappas upp och präglas av ett starkt barnrättsperspektiv.

Genom förslaget till lagändring tillkännages allvarlighetsgraden av psykiskt våld och konsekvenserna som utsatta erfar. Forskning har bekräftat ett samband mellan våldsspiralens eskalerande av handlingar från verbala hot, förolämpningar och kränkningar till risk för dödligt våld utan att det nödvändigtvis föregåtts av fysiskt våld. Trots detta har riskerna med psykiskt våld har inte tagits på samma allvar som fysiskt våld. Mot bakgrund av detta ser stadsledningskontoret behov av ett stärkt straffrättsligt skydd mot psykiskt våld.

Stadsledningskontoret vill särskilt framhålla betydelsen av att göra psykiskt våld straffbart för att bättre kunna skydda personer som lever i en hederskontext där psykiskt våld starkt reducerar den enskildes rätt till ett självständigt liv. En annan grupp som kan ges bättre skydd är unga som utsätts för psykiskt våld via digitala arenor.

Stadsledningskontoret är även positivt till att psykiskt våld ska inkluderas i brottskapitlen för barnfridsbrott och hedersförtryck. Det stärker barns skydd och gör att fler situationer där barn utsätts för våld i hemmet kan leda till rättsliga påföljder. Ur ett förebyggande perspektiv är detta också positivt då barn som utsätts för våld i hemmet löper en ökad risk att själva utöva våld eller begå brott senare i livet. Införandet av straffbestämmelsen kan därför ses som en viktig förebyggande åtgärd som bidrar till att skydda barn och tillgodose barnets bästa.

Socialförvaltningen

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 26 juni 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig bakom förslaget att införa begreppet psykiskt våld som ett brott i brottsbalken och därmed kunna lagföra dessa våldshandlingar. Förvaltningen ser positivt på utvecklingen att likt de nordiska grannländerna och flera andra länder tillkännage och kriminalisera psykiskt våld och med det uppfylla Istanbulkonventionens 33e artikel¹. Genom förslag till lagändring tillkännages allvarlighetsgraden av psykiskt våld och konsekvenserna som utsatta erfar.

I Socialstyrelsens dödsfallsutredningar² har vid upprepade tillfällen konstaterats att både socialtjänsten och hälso- och sjukvården i förekommande fall underskattat riskerna med psykiskt våld. Forskning har bekräftat ett samband mellan våldsspiralens eskalerande av handlingar från verbala hot, förolämpningar och kränkningar till risk för dödligt våld utan att det nödvändigtvis föregåtts av fysiskt våld³. Riskerna med psykiskt våld har inte tagits på samma allvar som fysiskt våld. Mot bakgrund av det ser förvaltningen att ett tidigt ingripande med stöd av juridisk praxis kan förhindra risk för allvarligt våld med risk för dödlig utgång.

Vidare ser förvaltningen, med stöd av Origos förvärvade erfarenhet från arbetet med målgruppen unga utsatta för hedersrelaterat förtryck och våld, att det är nödvändigt att göra psykiskt våld straffbart. Detta för att öka möjligheterna att våldet erkänns och att samhället ges ytterligare verktyg att hantera våldets konsekvenser och kunna skydda utsatta personer. Inte minst för de personer som lever i en hederskontext där psykiskt våld så starkt reducerar den enskildes rätt till ett självständigt liv.

Förvaltningen välkomnar att på sikt kan föreslagna åtgärder bidra till ett brottsförebyggande arbete, inte minst för unga där psykiskt våld och våld via digitala arenor behöver förebyggas än mer för att minska normöverskridande överträdelser.

Likt vad flertalet remissinstanser har anfört till promemorian DS 2022:18 ser förvaltningen till viss del att avsaknaden av enhetlig definition av psykiskt våld och kontroll, kan vara försvårande ur ett rättsligt hänseende. Det finns en risk att det kan medföra en försvårande faktor att lagföra gärningar då de både ska kunna bevisas och uppsåt styrkas. I sak bör inte det överbrygga det faktiska behovet av att stärka ett straffrättsligt skydd för att förhindra och förebygga risk för fortsatt våld.

Förvaltningen ser särskilt positivt på att det i remissförslaget, till skillnad från promemorian, har lyfts in att psykiskt våld ska inkluderas i brottskapitlen för barnfridsbrott och hedersförtryck. Det stärker barns skydd och gör att fler situationer där barn utsätts för våld i hemmet kan leda till rättsliga påföljder. Ur ett förebyggande perspektiv är detta positivt då barn som utsätts för våld i hemmet löper en ökad risk att själva utöva våld eller begå brott senare i livet. Införandet av straffbestämmelsen

¹ Istanbulkonventionens artikel 33 ”psykiskt våld”, s 14 – Artikeln slår fast att parterna ska införa lagstiftning som gör det straffbart att uppsåtligen utsätta en annan person för allvarlig psykisk skada genom hot, tvång eller annan kränkande behandling

² Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2022–2023

³ Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2022–2023

kan därför ses som en viktig förebyggande åtgärd som bidrar till att skydda barn och tillgodose barnets bästa.